

Ispitni katalog za državnu maturu
u školskoj godini 2010./2011.

**LATINSKI
JEZIK**
OSNOVNA RAZINA

Stručna radna skupina za izradbu ispitnih materijala iz Latinskoga jezika:

Ivana Jelić, prof., voditeljica, V. gimnazija, Zagreb

Senia Belamarić Divjak, prof., Privatna klasična gimnazija, Zagreb

Katarina Filković, prof., VII. gimnazija, Zagreb

Ondina Mirt Puškarić, prof., Klasična gimnazija, Zagreb

doc. dr. sc. Marko Petrak, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

mr. sc. Ariana Stepinac Kapetanović, Klasična gimnazija, Zagreb.

Sadržaj

Uvod	5
1. Područja ispitivanja	5
2. Obrazovni ishodi	5
3. Struktura ispita	7
3.1. Uvodni dio – nevezani zadatci	7
3.2. Proza – zadatci vezani uz prozni tekst	8
4. Tehnički opis ispita	9
4.1. Trajanje ispita	9
4.2. Izgled testa i način rješavanja	9
4.3. Pribor	9
5. Opis bodovanja	9
5.1. Vrednovanje prve ispitne cjeline	9
5.2. Vrednovanje druge ispitne cjeline	9
6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem	10
6.1. Primjer zadatka višestrukoga izbora	10
6.2. Primjer zadatka dopunjavanja	10
6.3. Primjer zadatka kratkoga odgovora	11
7. Priprema za ispit	12
8. Dodatci	12
8.1. Predmetne cjeline koje se ispituju	12
8.2. Propisani minimalni vokabular za školsku godinu 2010./2011.	14
8.2.1 Popis ostalih riječi čije značenje treba znati	24
8.3. Popis odabranih izreka i poslovice	25
8.4. Popis odabranih kratica	27

Uvod

Latinski jezik u općim, jezičnim i prirodoslovno-matematičkim gimnazijama je na državnoj maturi obvezni predmet¹. Ispitni katalog za državnu maturu iz Latinskoga jezika temeljni je dokument ispita kojim se jasno opisuje što će se i kako ispitivati na državnoj maturi iz ovoga predmeta u školskoj godini 2010./2011.

Ispitni katalog sadrži sve potrebne informacije i detaljna pojašnjenja o obliku i sadržaju ispita. Njime se jasno određuje što se od pristupnika očekuje na ispitu. Ispitni katalog usklađen je s odobrenim dvogodišnjim Nastavnim planom i programom² iz Latinskoga jezika u općim, jezičnim i prirodoslovno-matematičkim gimnazijama.

Ispitni katalog sadrži ova poglavlja:

1. Područja ispitivanja
2. Obrazovni ishodi
3. Struktura ispita
4. Tehnički opis ispita
5. Opis bodovanja
6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem
7. Priprema za ispit.

U prvome i drugome poglavlju čitatelj može naći odgovor na pitanje što se ispituje.

U prvome su poglavlju navedena područja ispitivanja, odnosno ključne vještine iz ovoga predmeta koje se ispituju ovim ispitom. U drugome je poglavlju, kroz konkretne opise onoga što pristupnik treba znati,

¹ Ovo je osnovna razina ispita. Pristupnici, ukoliko žele, mogu polagati višu razinu ispita koja se temelji na četverogodišnjem nastavnom programu za klasične gimnazije.

² Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, broj 1, Školske novine, Zagreb, 1994.

razumjeti i moći učiniti, pojašnjen način na koji će se navedena znanja i vještine provjeravati.

Treće, četvrto i peto poglavlje odgovaraju na pitanje kako se ispituje, a u njima su pojašnjeni struktura i oblik ispita, vrste zadataka te način provedbe i vrjednovanja pojedinih zadataka i ispitnih cjelina.

Šesto poglavlje sadrži primjere svih tipova zadataka.

Sedmo poglavlje odgovara na pitanje kako se pripremiti za ispit. U tom su poglavlju savjeti koji pristupnicima pomažu u pripremi ispita. Dodatci su priloženi s istom svrhom.

Mogućnosti prilagodbe ispitnoga materijala i postupka za pristupnike s teškoćama opisane su u dodatku kataloga.

Dodatno, uz Ispitni katalog za državnu maturu iz Latinskoga jezika bit će objavljen ogledni primjer testa, ključ za odgovore i način bodovanja.

1. Područja ispitivanja

Državnom maturom iz Latinskoga jezika na osnovnoj razini provjeravaju se ova ključna znanja i vještine:

- razumijevanje izvornoga teksta pisanoga latinskim jezikom
- ovladanost gramatičkim strukturama latinskoga jezika
- poznavanje osnovnoga vokabulara
- poznavanje civilizacijske pozadine latinskoga jezika (rimске kulture i civilizacije te njezinih tekovina).

2. Obrazovni ishodi

U ovome su poglavlju za svako područje ispitivanja (navedena znanja i vještine) određeni obrazovni ishodi, odnosno konkretni opisi onoga što pristupnik

mora znati, razumjeti i moći učiniti kako bi postigao uspjeh na ispitu.

Razumijevanje izvornoga teksta pisanoga latinskim jezikom podrazumijeva da pristupnik zna, odnosno može:

- prepoznati, identificirati, razlikovati i povezati gramatičke strukture u tekstu
- razlikovati odnose unutar rečenice
- prepoznati poruku i razumjeti sadržaj teksta
- prevesti tekst pomoću komentara.

Ovladanost gramatičkim oblicima i strukturama podrazumijeva da pristupnik zna, odnosno može:

- prepoznati i razlikovati klasični i tradicionalni izgovor
- primijeniti pravila naglašavanja riječi
- prepoznati i primijeniti osnove morfologije te prevesti i navesti tražene oblike
 - imenice (pravilne i češće iznimke)
 - pridjeve (pravilnu i nepravilnu komparaciju)
 - zamjenice (osobne, povratne, posvojne, povratno-posvojnu, pokazne, odnosne, upitne i neodređene)
 - zamjениčke pridjeve
 - brojeve (glavne i redne)
 - glagole (oblike prezentske, perfektne i participske osnove, verba deponentia i semideponentia, verba anomala – *esse, possum, prosum, fero, eo, volo, nolo, malo*)
 - priloge (komparaciju)
- prepoznati i odrediti strukturu rečenice
 - funkcije riječi i njihove odnose
 - razliku u strukturi aktivne i pasivne rečenice
- vladati sintaksom glagola
 - prepoznati i prevesti konstrukcije – Acl, Ncl, perifrastičnu konjugaciju

aktivnu i pasivnu te ablativ apsolutni

– prepoznati i prevesti glagolska imena – gerund, gerundiv

- prevesti konjunktiv u nezavisnim rečenicama
 - vladati sintaksom zavisne rečenice
 - prepoznati upitne, namjerne, vremenske, uzročne, posljedične, pogodbene, dopusne i odnosne rečenice.
- Poznavanje osnovnoga vokabulara podrazumijeva da pristupnik zna, odnosno može:
- prevesti (navesti značenje) riječi iz propisanoga vokabulara
 - prevesti (navesti značenje) riječi koje proizlaze iz propisanoga vokabulara
 - prepoznati, razlikovati te navesti sinonime i antonime riječi
 - prepoznati etimologiju riječi
 - uočiti latinski korijen u suvremenoj riječi.

Poznavanje rimske kulture i civilizacije podrazumijeva da pristupnik zna, odnosno može:

- navesti i opisati civilizacijske okolnosti povezane sa sadržajem književnoga teksta i okolnosti u kojima je tekst nastao te prepoznati i navesti poznate sentencije autora
- navesti i opisati najvažnije likove iz rimske mitologije te legende iz rimske povijesti
- prepoznati, navesti i opisati obilježja rimske svakodnevice (obitelj, odjeća, obrazovanje, običaji, zanimanja, stanovanje, kalendar, imena i njihove kratice, npr. Cn. za Gnaeus)
- prepoznati, navesti i opisati rimsko naslijeđe (tragove antike nakon pada Carstva, odabrane izreke i poslovice te ostale kratice, npr. P.S. za post scriptum)
- prepoznati i navesti obilježja rimske političke i kulturne povijesti (npr. obilježja arhitekture i umjetnosti)

- navesti termine i pojmove koji proizlaze iz civilizacijskih sadržaja (npr. arij, Kalende, konzul...) te njihov rječnički oblik.

3. Struktura ispita

Ispit iz Latinskoga jezika na osnovnoj razini sastoji se od dviju cjelina.

U tekstu koji slijedi detaljno je opisana struktura svake ispitne cjeline.

3.1. Uvodni dio – nevezani zadatci

Prvi dio ispita čini 20 zadataka koji međusobno nisu povezani. Od toga je 10 gramatičkih zadataka, 5 zadataka iz vokabulara te preostalih 5 iz kulture i civilizacije.

Svi gramatički zadatci proizlaze iz neke rečenice na latinskome ili hrvatskome jeziku. Zadatci mogu biti zadani na latinskome ili hrvatskome jeziku s ponuđenim odgovorima na istim jezicima. Zadatci koji su zadani na hrvatskome jeziku podrazumijevaju uporabu i razumijevanje uobičajene latinske terminologije (npr. *singular*) i kratica (npr. *konj. plpf. akt.; Act*).

Struktura prve ispitne cjeline prikazana je u tablici 1.

Tablica 1. Struktura prve ispitne cjeline

PODRUČJE ISPITIVANJA	BROJ ZADATAKA	VRSTA ZADATAKA	BODOVI PO ZADATKU	UKUPNI BROJ BODOVA
gramatika	10	5 zadataka višestrukoga izbora, 5 zadataka dopunjavanja ili kratkih odgovora	2	20
vokabular	5	5 zadataka dopunjavanja ili kratkih odgovora	1	5
kultura i civilizacija	5	5 zadataka višestrukoga izbora	1	5

3.2. Proza – zadatci vezani uz prozni tekst

Drugi dio ispita čini lakši izvorni prozni tekst dužine do 10 redaka, ovisno o procijenjenoj težini. Uz taj tekst vezano je 30 zadataka. Od toga je 15 zadataka iz razumijevanja teksta, 5 zadataka iz gramatike, 3 zadatka iz vokabulara i 7 zadataka iz kulture i civilizacije.

Struktura druge ispitne cjeline prikazana je u tablici 2.

Tablica 2. Struktura druge ispitne cjeline

PODRUČJE ISPITIVANJA	BROJ ZADATAKA	VRSTA ZADATAKA	BODOVI PO ZADATKU	UKUPNI BROJ BODOVA
razumijevanje teksta	5	4 zadatka dopunjavanja ili kratkih odgovora, 11 zadataka višestrukoga izbora	3	45
gramatika	5	5 zadataka dopunjavanja ili kratkih odgovora	2	10
vokabular	3	3 zadatka dopunjavanja ili kratkih odgovora	1	3
kultura i civilizacija	7	4 zadatka višestrukoga izbora, 3 zadatka dopunjavanja ili kratkih odgovora	1	7

4. Tehnički opis ispita

4.1. Trajanje ispita

Ispit iz Latinskoga jezika na osnovnoj razini je pisani i traje ukupno **100 minuta**.

Pristupnik sam raspoređuje zadano vrijeme i nije vremenski ograničen tijekom rješavanja pojedinih dijelova ispita. Za vrijeme trajanja ispita pristupnik ne smije napuštati prostoriju.

4.2. Izgled testa i način rješavanja

Pristupnici dobivaju omoćnicu u kojoj je ispitna knjižica i list za odgovore. Od pristupnika se očekuje da pažljivo pročitaju upute koje će slijediti tijekom rješavanja testa. Dodatno, uz svaku vrstu zadataka priložena je uputa za rješavanje. Čitanje ovih uputa je bitno jer je u njima naznačen i način obilježavanja točnih odgovora.

Zadatke višestrukoga izbora pristupnici rješavaju označivanjem slova točnoga odgovora. Slova točnih odgovora označuju se znakom X. Ukoliko pristupnik označi više od navedenoga broja, zadatak će se bodovati s 0 (nula) bodova bez obzira na to što je među njima označen i točan odgovor.

Zadatke dopunjavanja i zadatke kratkih odgovora pristupnici rješavaju upisivanjem točnoga odgovora na predviđeno mjesto koje je naznačeno u uputi. Prostor s naznačenim brojem bodova popunjava ocjenjivač.

4.3. Pribor

Tijekom pisanja ispita iz Latinskoga jezika dopušteno je rabiti kemijsku olovku plave ili crne boje.

Pristupnici ne smiju rabiti rječnike, gramatičke sažetke ni ostala pomagala. Nije dopuštena uporaba tehničkih pomagala. Tijekom trajanja ispita nije dopušteno napuštanje prostorije u kojoj se ispit provodi.

5. Opis bodovanja

Uspješnim rješavanjem ispita pristupnik može ostvariti ukupno 95 bodova.

5.1. Vrjednovanje prve ispitne cjeline

Bodovi: Točan odgovor za gramatički zadatak donosi dva boda, a za zadatke iz vokabulara, kulture i civilizacije jedan bod.

Ukupni broj bodova: 30

5.2. Vrjednovanje druge ispitne cjeline

Bodovi: Točni odgovori iz razumijevanja teksta donose tri boda, iz gramatike dva, a iz vokabulara i kulture i civilizacije jedan bod.

Ukupni broj bodova: 65

6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem

U ovome su poglavlju primjeri zadataka. Uz svaki primjer zadatka ponuđen je opis te vrste zadatka, obrazovni ishod koji se tim konkretnim zadatkom ispituje, točan odgovor te način bodovanja.

6.1. Primjer zadatka višestrukoga izbora

Zadatak višestrukoga izbora sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu), **osnove** (pitanja) te **četiriju ponuđenih odgovora** od kojih je jedan točan.

U sljedećem zadatku samo je jedan odgovor točan. Na listu za odgovore uz redni broj zadatka trebete obilježiti znakom X samo jedan od četiriju ponuđenih odgovora.

Acca Larentia Faustuli est:

- A. mater
- B. soror
- C. uxor
- D. puella

TOČAN ODGOVOR: C

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati poruku i razumjeti sadržaj teksta

BODOVANJE: 3 boda – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor ili ukoliko se obilježi više odgovora

6.2. Primjer zadatka dopunjavanja

U zadatku dopunjavanja pristupnik treba dovršiti zadanu rečenicu upisivanjem pojma koji nedostaje na predviđeno mjesto. U pridruženoj uputi naznačen je način rješavanja zadatka.

U sljedećem zadatku dopunite rečenicu pojmom koji nedostaje. Na listu za odgovore uz redni broj zadatka upišite odgovor na predviđeno mjesto.

Qui sidera spectat, non negat deum esse.

Podcrtana riječ u rečenici po funkciji je _____.

TOČAN ODGOVOR: direktni objekt

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati, odrediti strukturu rečenice (funkcije riječi i njihove odnose; razliku u strukturi aktivne i pasivne rečenice)

BODOVANJE: 2 boda – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor ili ukoliko se odgovor ne obilježi

6.3. Primjer zadatka kratkoga odgovora

U zadatku kratkoga odgovora pristupnik treba odgovoriti riječju ili jednostavnom rečenicom. Odgovor treba upisati na predviđeno mjesto. U priloženoj uputi naznačen je način rješavanja zadatka.

Na sljedeće zadatke trebate odgovoriti kratkim odgovorom (od jedne do nekoliko riječi). Na listu za odgovore uz redni broj zadatka upišite odgovor na predviđeno mjesto.

Napišite na latinskome jeziku punim riječima kraticu S.P.Q.R.

TOČAN ODGOVOR: Senatus populusque Romanus

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati, navesti i opisati rimsko naslijeđe (npr. tragove antike nakon pada Carstva, odabrane izreke i poslovice i ostale kratice)

BODOVANJE: 1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor ili ukoliko se odgovor ne obilježi

8. Priprema za ispit

Nastavnik treba pripremiti pristupnika da u što kraćem vremenu i uz što manju uporabu rječnika razumije i prevede zadani tekst, da prepozna gramatičke oblike i strukturu rečenice, da vlada propisanim vokabularom i da razumije civilizacijski kontekst.

Pristupnik treba tijekom školovanja svladati gramatičke i civilizacijske sadržaje te usvojiti vokabular učestalim ponavljanjem riječi. Za usvajanje gramatičkih sadržaja preporučuje se izradba paradigmi, uvježbavanje oblika višestrukim i redovitim ponavljanjem te rješavanjem različitih zadataka. Za stjecanje vještina razumijevanja, analize i prevođenja nepoznatih tekstova preporučuje se redoviti samostalni rad na tekstu. To podrazumijeva pronalaženje nepoznatih riječi u rječniku, vođenje vlastitoga rječnika, određivanje funkcije svakoj pojedinoj riječi u rečenici te na kraju prevođenje teksta na hrvatski jezik. Za usvajanje i razumijevanje civilizacijskih sadržaja preporučuje se čitanje lektire (odlomci klasičnih tekstova u prijevodu), proučavanje priručnika iz mitologije i povijesti, gledanje dokumentarnih i igranih filmova koji se bave antičkom tematikom, posjećivanje zbirki i muzeja koji čuvaju antičku baštinu te posjeti antičkim lokalitetima u najbližoj okolici. Ukoliko se pristupnik služi internetom, savjetuje se provjera valjanosti podataka.

Pristupnici se mogu pripremati za državnu maturu iz Latinskoga jezika uporabom udžbenika i priručnika odobrenih od *Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa*, a to su:

- ORBIS ROMANUS 1, udžbenik za početno učenje latinskog jezika u osnovnoj školi i gimnaziji, Damir Salopek, Zlatko Šešelj, Dubravko Škiljan
- ELEMENTA LATINA, udžbenik, Osnove latinskog jezika za 1. i 2. razred gimnazije, Oton Gorski, Veljko

Gortan, Pavao Pauš

- LINGUAE LATINAE ELEMENTA, udžbenik latinskoga jezika za gimnazije, 1. i 2. godina učenja, Jadranka Bagarić
- LINGUAE LATINAE ELEMENTA, radna bilježnica uz udžbenik latinskoga jezika, 1. i 2. godina učenja, Jadranka Bagarić
- HEREDITAS LINGUAE LATINAE, čitanka, udžbenik latinskog jezika za 1. i 2. razred gimnazije, 1. i 2. godina učenja, Zvonimir Milanović
- HEREDITAS LINGUAE LATINAE, radna bilježnica latinskog jezika za 1. i 2. razred gimnazije, 1. i 2. godina učenja, Zvonimir Milanović

Pristupnici se za državnu maturu također mogu pripremati na svim dostupnim tekstovima na latinskome jeziku. Izvorni latinski tekstovi dostupni su na www.thelatinlibrary.com ili www.fh-augsburg.de/~harsch/augustana.html.

8. Dodatci

8.1. Predmetne cjeline koje se ispituju

Uz svaku je predmetnu cjelinu u zagradi definirano što će se ispitivati na državnoj maturi.

GRAMATIČKI SADRŽAJI

a) fonologija

- izgovor (klasični i tradicionalni)
- naglasak

b) morfologija

nomina

- imenice (pravilne i samo češće iznimke)

- pridjevi (samo pravilna i nepravilna komparacija)
- zamjenice (osobne, povratna, posvojne, povratno-posvojna, pokazne, odnosne, upitne, neodređene)
- zamjenički pridjevi
- brojevi (glavni i redni)

verba

- oblici prezentske osnove
- oblici perfektne osnove
- oblici participske osnove
- verba deponentia i semideponentia
- verba anomala (esse; possum; prosum; fero; eo; volo, nolo, malo)

adverbia

- prilozi (komparacija)

c) sintaksa

struktura rečenice

- funkcije riječi u rečenici i njihovi odnosi; aktivna i pasivna rečenica

sintaksa glagola

- konstrukcije (Acl, Ncl, perifrastična konjugacija aktivna, perifrastična konjugacija pasivna, ablativ apsolutni)
- glagolska imena (gerundiv, gerund)
- uporaba načina u nezavisnim rečenicama (samo u prijevodu)

sintaksa rečenice

- nezavisna i zavisne (upitne, namjerne, vremenske, uzročne, posljedične, pogodbene, dopusne, odnosne) – samo u prijevodu

VOKABULAR

- poznavanje rječničkoga oblika riječi
- poznavanje značenja riječi (sinonimi i antonimi)
- poznavanje etimologije

KULTURA I CIVILIZACIJA

- rimska mitologija i legende iz rimske povijesti
- rimska povijest (politička, kulturna)
- rimska svakodnevnica (obitelj, odjeća, obrazovanje, običaji, zanimanja, stanovanje, kalendar, imena i njihove kratice)
- rimsko naslijeđe (tragovi antike nakon pada Carstva, izreke, poslovice, kratice)

8.2. Propisani minimalni vokabular za školsku godinu 2010./2011.

Minimalni propisani vokabular pomaže pristupniku da usmjeri pažnju na rječnički fond za koji se podrazumijeva da ga je tijekom dvogodišnjega školovanja usvojio. Riječi propisane ovim popisom ne će se komentirati. Sve riječi izvan ovoga popisa koje se pojave u tekstovima na ispitima bit će komentirane.

A

abdico, 1. odreći se čega
 accipio, 3., -cepi, -ceptum primiti
 accuso, 1. optužiti
 acer, acris, acre oštar
 acies, -ei, f. bojni red, bitka
 adiuvo, 1., -iuvi, -iutum pomagati
 admiratio, -onis, f. divljenje
 adoptio, -onis, f. posvojenje
 adulescens, -ntis, m. mladić
 aedes, -is, f. kuća, hram
 aedificium, -ii, n. građevina
 aedifico, 1. graditi
 aër, aëris, m. zrak
 aes, aeris, n. mjed, bakar
 aestas, -atis, f. ljeto
 aetas, -atis, f. doba, razdoblje
 aeternus, 3 vječan
 ager, agri, m. polje
 aggredior, 3. aggressus sum napasti
 ago, 3., egi, actum raditi
 agricola, -ae, m. zemljoradnik
 alibi drugdje
 alienus, 3 tuđ
 alo, 3., alui, altum hraniti, odgajati
 amica, -ae, f. prijateljica
 amicitia, -ae, f. prijateljstvo
 amicus, -i, m. prijatelj

amo, 1. voljeti
 amor, -oris, m. ljubav
 anima, -ae, f. duša
 animal, -alis, n. životinja
 animus, -i, m. duh
 annus, -i, m. godina
 antiquus, 3 star, drevan
 aperio, 4., -rui, -rtum otvoriti, učiniti pristupačnim
 aperte otvoreno
 appello, 1. (+ak.) nazivati (nekoga nečim)
 aqua, -ae, f. voda
 ara, -ae, f. žrtvenik
 arbitrium, -ii, n. sud, odluka
 arbor, -oris, f. drvo
 argenteus, 3 srebrni
 arma, -orum, n. oružje
 ars, artis, f. umjetnost
 ater, atra, atrum crn
 auctoritas, -atis, f. ugled, nagovaranje
 audacia, -ae, f. odvažnost, hrabrost
 audax, -acis smion, odvažan
 audio, 4. čuti
 augeo, 2., auxi, auctum uvećati, obogatiti
 aura, -ae, f. zrak
 aureus, 3 zlatan
 auris, -is, f. uho
 aurora, -ae, f. zora
 aurum, -i, n. zlato
 autumnus, -i, m. jesen
 auxilium, -ii, n. pomoć
 avaritia, -ae, f. lakomost, pohlepa

B

barba, -ae, f. brada
 barbarus, -i, m. barbar
 beatus, 3 blažen
 bellicosus, 3 ratoboran

bello, 1. ratovati
 bellum, -i, n. rat
 bene dobro
 benignus, 3 dobroćudan
 brevis, -e kratak

C

cado, 3., cecidi, casum pasti
 caedo, 3., cecidi, caesum sjeći, ubiti
 calceus, -i, m. cipela, čizmica
 campus, -i, m. polje
 candidus, 3 bijel
 canis, -is, m. pas
 cano, 3., cecini, cantatum pjevati
 canto, 1. pjevati
 capillus, -i, m. kosa, vlas
 capio, 3., cepi, captum uzeti, osvojiti
 caput, -itis, n. glava
 carmen, -inis, n. pjesma
 carus, 3 drag
 castra, -orum, n. tabor, utvrda
 casu slučajno
 casus, -us, m. pad, padež, slučaj
 causa, -ae, f. uzrok, razlog, predmet
 cedo, 3., cessi, cessum ići, odlaziti; (+dat.) uzmicati
 celeber, -bris, -bre slavan
 celebros, 1. slaviti
 celer, -eris, -ere brz
 cena, -ae, f. večera
 certamen, -inis, n. natjecanje, borba
 certus, 3 siguran, određen, pouzdan
 ceteri, -ae, -a drugi, ostali
 charta, -ae, f. papir
 cibus, -i, m. hrana
 circulus, -i, m. krug, društvo
 civilis, -e građanski
 civis, -is, m. građanin

civitas, -atis, f. grad, država
 clamor, 1. vikati
 clarus, 3 slavan, jasan
 classis, -is, f. mornarica, razred
 claudo, 3., clausi, clausum zatvoriti, zakloniti
 clipeus, -i, m. štit
 clivus, -i, m. brežuljak
 cognosco, 3., -novi, -nitum spoznati
 cogor, 3., coëgi, coactum skupiti, prisiliti
 collum, -i, n. vrat
 colo, 3., colui, cultum štovati, obrađivati
 coma, -ae, f. kosa
 communis, -e zajednički
 compello, 3. -puli, -pulsum natjerati
 concordia, -ae, f. sloga
 condo, 3., -didi, -ditum osnovati, skrivati
 coniugium, -ii, n. brak
 coniux, -ugis, f. supruga
 conservo, 1. sačuvati, spasiti
 consilium, -ii, n. odluka, savjet
 construo, 3., -struxi, -structum sagraditi, napraviti
 consuetudo, -inis, f. navika, običaj
 consul, -ulis, m. konzul
 contio, -onis, f. skupština
 convenio, 4., -veni, -ventum skupiti se
 copia, -ae, f. obilje
 cor, cordis, n. srce
 cornu, -us, n. rog
 corpus, -oris, n. tijelo
 corumpo, 3., -rupi, -ruptum uništavati, potkupiti
 cotidianus, 3 svakidašnji
 cotidie svakodnevno
 cras sutra
 credo, 3., -didi, -ditum vjerovati
 cremo, 1. paliti
 creor, 1. stvarati
 cresco, 3., crevi, cretum rasti
 crimen, -inis, n. zločin, zlodjelo

cubiculum, -i, n. spavaonica
 culmen, -inis, n. vrh
 cultus, -us, m. obrazovanje, nošnja
 cupido, -inis, f. želja
 cupio, 3., -ivi (-ii), -itum željeti
 cur zašto
 cura, -ae, f. briga
 curo, 1. liječiti, brinuti se
 curro, 3., cucurri, cursum trčati
 cursus, -us, m. tijek
 custos, -odis, m./f. stražar, čuvar

D

de (+abl.) o, od, sa
 dea, -ae, f. božica
 debeo, 2., -ui, -itum morati
 decerno, 3., -crevi, -cretum odlučiti
 decet, 2., decuit dolikuje
 declaro, 1. –razjasniti, proglasiti
 decretum, -i, n. odluka
 defendo, 3., -fendi, -fensum braniti
 delecto, 1. razveseliti
 deleo, 2., -evi, -etum razoriti
 dens, dentis, m. zub
 depono, 3., -posui, -positum odlagati
 desidero, 1. željeti
 deus, -i, m. bog
 dexter, -t(e)ra, -t(e)rum desni
 dico, 3., dixi, dictum govoriti, reći
 dictator, -oris, m. diktator
 dies, -ei, m./f. dan, rok
 digitus, -i, m. prst
 dignitas, -atis, f. dostojanstvo
 dignus, 3 dostojan
 diligens, -ntis marljiv
 disciplina, -ae, f. red
 discipulus, -i, m. učenik

disco, 3., didici učiti
 diu dugo
 diversus, 3 različit
 dives, -itis bogat
 divido, 3., -visi, -visum dijeliti
 dividuus, 3 razdijeljen
 divitiae, -arum, f. bogatstvo
 divus, 3 božanski
 do, 1., dedi, datum davati, dati
 doceo, 2., -ui, -tum poučavati
 dolor, -oris, m. bol, žalost, nevolja
 dolus, -i, m. lukavstvo
 dominus, -i, m. gospodar
 dono, 1. darivati
 donum, -i, n. dar
 dormio, 4. spavati
 dubito, 1. sumnjati
 dubium, -ii, n. sumnja
 duco, 3., duxi, ductum voditi
 dulcis, -e sladak
 dux, ducis, m. vojskovođa

E

educo, 1. odgajati
 egens, -entis siromašan
 epistula, -ae, f. pismo
 eques, -itis, m. konjanik, vitez
 equus, -i, m. konj
 erro, 1. lutati, griješiti
 error, -oris, m. pogrješka
 etiam i, također
 exemplar, -aris, n. primjer, uzor
 exerceo, 2., -cui, citum vježbati, baviti se (+ak)
 exercitatio, -onis, f. vježba
 exercitus, -us, m. vojska
 exigo, 3. ěgi, actum protjerati, zahtijevati
 existimo, 1. smatrati, misliti

exitium, -ii, n. propast
 exitus, -us, m. izlazak, smrt, svršetak
 expello, 3., -puli, -pulsum otjerati
 exterus, 3 vanjski

F

fabula, -ae, f. priča
 facio, 3., feci, factum činiti, raditi
 fama, -ae, f. glasina
 fames, -is, f. glad
 familia, -ae, f. obitelj
 famosus, 3 glasovit, slavan
 fatalis, -e sudbonosan
 fatum, -i, n. sudbina, udes
 felicitas, -atis, f. sreća
 felix, -cis sretan
 femina, -ae, f. žena
 fenestra, -ae, f. prozor
 fera, -ae, f. zvijer
 fere gotovo
 ferreus, 3 željezan
 ferrum, -i, n. željezo
 festus, 3 svečan
 fidelis, -e vjeran
 fides, -ei, f. vjera, obećanje
 filia, -ae, f. kći
 filius, -ii, m. sin
 finio, 4. završiti
 finis, -is, m. granica, kraj, konac
 firmo, 1. jačati
 fleo, 2., flevi, fletum plakati
 flos, -oris, m. cvijet
 flumen, -inis, n. rijeka
 fluo, 3., -xi, -xum teći
 fluvius, -ii, m. rijeka
 focus, -i, m. ognjište
 foedus, -eris, n. savez

forma, -ae, f. oblik
 fortis, -e hrabar
 fortuna, -ae, f. sudbina, sreća
 forum, -i, n. trg
 fossa, -ae, f. jarak
 frater, -tris, m. brat
 frequens, -entis mnogobrojan
 frequento, 1. često posjećivati
 frigidus, 3 hladan
 frons, -ntis, f. čelo
 fructus, -us, m. plod
 fugio, 3., fugi, (fugiturus) bježati
 fur, furis, m./f. kradljivac

G

gemino, 1. podvostručiti
 genitor, -oris, m. otac
 gens, gentis, f. pleme, narod
 genu, -us, n. koljeno
 genus, -eris, n. rod, vrsta
 gero, 3., gessi, gestum voditi; bellum gerere ratovati
 gigno, 3., genui, genitum roditi
 gladius, -ii, m. mač
 gloria, -ae, f. slava
 gravis, -e težak
 guberno, 1. upravljati

H

habeo, 2., habui, habitum imati; smatrati
 habito, 1. naseljavati
 heros, -ois, m. heroj
 hiems, hiemis, f. zima
 historia, -ae, f. povijest
 hodie danas
 homo, -inis, m. čovjek
 honestus, 3 častan

honor, -oris, m. čast
 honoro, 1. počastiti
 hora, -ae, f. sat, vrijeme, doba
 horrendus, 3 užasan
 hortor, 1. poticati
 hortus, -i, m. vrt
 hostis, -is, m. neprijatelj
 humanus, 3 ljudski

I

iaceo, 2., -ui, ležati
 iacio, 3., ieci, iactum baciti
 iam već
 ianua, -ae, f. vrata
 ibi ondje
 ignis, -is, m. vatra
 immo dapače
 imperator, -oris, m. car, zapovjednik
 imperium, -ii, n. vlast, carstvo
 impero, 1. zapovijedati
 impugno, 1. napasti
 incendo, 3., -di, -sum upaliti, raspaliti
 incipio, 3., -cepi, -ceptum početi
 incito, 1. poticati
 incola, -ae, m. stanovnik
 incolo, 3., -colui, -cultum naseljavati
 infans, -antis, m. dijete
 infans, -ntis, m. dijete
 inferus, 3 donji
 ingenium, -ii, n. ćud, svojstvo, duh
 ingens, -entis golem
 inimicus, -i, m. neprijatelj
 initium, -ii, n. početak
 iniuria, -ae, f. nepravda
 iniussu bez zapovijedi
 iniustus, 3 nepravedan
 inopia, -ae, f. oskudica

insidiae, -arum, f. zasjeda
 instituo, 3., -ui, -utum ustanoviti
 insula, -ae, f. otok; gradska četvrt
 intereo, -ire, -ii, -itum propasti
 intermitto, 3., -misi, -missum prekidati
 interrogo, 1. upitati
 invado, 3., -vasi, -vasum napasti
 invenio, 4., -veni, -ventum naći
 ira, -ae, f. bijes
 irascor, 3. ljutiti se
 iratus, 3. ljut
 ita tako
 iubeo, 2., iussi, iussum zapovijedati
 iudex, -icis, m. sudac
 iudicium, -ii, n. sud
 iudico, 1. suditi
 iugo, 1. spojiti, ženiti
 iuro, 1. zakleti se, prisegnuti
 ius, iuris, n. pravo
 iussu po zapovijedi
 iustitia, -ae, f. pravednost
 iustus, 3 pravedan
 iuvenis, -is, m. mladić
 iuventus, -utis, f. mladost
 iuvo, 1., iuvi, iutum pomagati

L

labor, -oris, m. posao
 laevus, 3 lijevi
 lapis, -idis, m. kamen
 lapsus, -us, m. pogrješka, posrtanje
 latus, 3 širok
 laudo, 1. hvaliti
 lavo, 1. prati
 legatus, -i, m. poslanik
 legio, -onis, f. legija
 lego, 3., legi, lectum čitati, skupljati, brati

levis, -e lagan
 levo, 1. dići; odmoriti, olakšati
 lex, legis, f. zakon
 libenter rado
 liber, -bri, m. knjiga
 liber, -era, -erum slobodan
 liberi, -orum, m. djeca
 libertas, -atis, f. sloboda
 licet, 2., licuit, licitum est dopušteno je
 lingua, -ae, f. jezik
 littera, -ae, f. slovo
 litus, -oris, n. obala
 loco, 1. smjestiti
 locus, -i, m. mjesto
 longus, 3 dugačak, dug
 loquor, 3., locutus sum govoriti
 ludo, 3. -si, -sum igrati se
 ludus, -i, m. igra
 lumen, -inis, n. svjetlo
 luna, -ae, f. mjesec
 lupus, -i, m. vuk
 lux, lucis, f. svjetlo

M

magis više
 magister, -stri, m. učitelj
 magistratus, -us, m. magistrat, državni činovnik
 magnitudo, -inis, f. veličina
 maiores, -um, m. predci
 mane ujutro
 manus, -us, f. ruka, gomila, četa
 mare, -is, n. more
 marinus, 3 morski
 maritus, -i, m. suprug
 mater, -tris, f. majka
 matrimonium, -ii, n. brak
 matrona, -ae, f. gospođa, udata žena

maturus, 1. požuriti
 medicus, -i, m. liječnik
 medius, 3 srednji
 memoria, -ae, f. pamćenje
 memoro, 1. spominjati, podsjećati
 mens, mentis, f. duh
 mensis, -is, m. mjesec
 mereo, 2., -rui, -itum steći, dobiti
 metuo, 3., -ui bojati se
 miles, -itis, m. vojnik
 minuo, 3., -ui, -utum umanjiti
 mirabilis, -e čudan
 miraculum, -i, n. čudo
 miror, 1. čuditi se
 misceo, 2., miscui, mixtum (mistum) miješati
 miser, -era, -erum jadan
 miseria, -ae, f. jad, nesreća
 mitto, 3., misi, missum slati
 mobilitas, -atis, f. brzina, okretnost
 modus, -i, m. način, mjera
 moneo, 2., -ui, -itum opominjati
 mons, montis, m. planina, gora
 monstro, 1. pokazivati
 monstrum, -i, n. neman
 monumentum, -i, n. spomenik
 morior, 3., mortuus sum umrijeti
 mors, mortis, f. smrt
 mortalis, -e smrtnan
 mos, moris, m. običaj; u pl. vladanje, ponašanje
 motus, -us, m. pokret, micanje
 moveo, 2., movi, motum micati, kretati
 mox doskora
 mulier, -eris, f. žena
 mundus, -i, m. svijet
 murus, -i, m. zid
 muto, 1. mijenjati

N

nam naime
 narro, 1. pripovijedati
 nascor, 3., natus sum roditi se
 nato, 1. plivati
 natura, -ae, f. priroda
 nauta, -ae, m. mornar
 navalis, -e morski
 navigo, 1. ploviti
 navis, -is, f. lađa
 necessarius, 3 potreban
 neco, 1. ubiti
 nego, 1. nijekati
 negotium, -ii, n. posao, napor
 nepos, -otis, m. unuk
 nescio, 4., -ivi (-ii), -itum ne znati
 nex, necis, f. nasilna smrt, ubojstvo
 nimis previše
 nitidus, 3 sjajan
 nobilis, -e plemenit
 noceo, 2., -ui, -itum škoditi
 nomen, -inis, n. ime
 nondum još ne
 nosco, 3., novi, notum upoznati
 notus, 3 poznat
 nox, noctis, f. noć
 numerus, -i, m. broj
 numquam nikada
 nunc sada
 nuntio, 1. javiti
 nuntius, -ii, m. glasnik
 nutrio, 4. hraniti
 nutrix, -icis, f. dojlja, dadilja

O

obscurus, 3 tajan, skriven
 obtineo, 2., tinui, tentum zauzimati, upravljati
 occido, 3., -idi, -isum ubiti
 occupo, 1. osvojiti
 oculus, -i, m. oko
 odium, -ii, n. mržnja
 officium, -ii, n. dužnost
 olim nekoć
 omnis, -e svaki, sav
 oportet, 2. oportuit treba
 oppidum, -i, n. utvrda, grad
 opus, -eris, n. djelo
 orator, -oris, m. govornik
 orbis, -is, m. krug; orbis terrarum svijet
 ordo, -inis, m. red, stalež
 ornamentum, -i, n. ukras, nakit
 orno, 1. krasiti
 os, oris, n. usta
 ossis, n. kost
 otium, -ii, n. dokolica, slobodno vrijeme

P

paratus, 3 spreman
 parens, -ntis, m. roditelj
 pareo, 2., -ui pokoravati se
 paries, -etis, m. zid
 pario, 3., peperii, partum rađati
 paro, 1. spremati
 pars, partis, f. dio, strana
 pater, -tris, m. otac
 patior, 3., passus sum trpjeti
 patria, -ae, f. domovina
 pauci, -ae, -a malo, nekolicina
 pauper, -eris siromašan
 pax, pacis, f. mir

pecunia, -ae, f. imovina, imutak, novac
 pello, 3. pepuli, pulsum istjerati
 periculum, -i, n. opasnost
 permitto, 3. -misi, -missum dopustiti
 pertineo, 2., -tinui ticati se
 pes, pedis, m. noga
 petitio, -onis, f. traženje
 peto, 3., -ivi (ii), -itum tražiti
 pius, 3 pobožan
 plebs, plebis, f. puk
 plenus, 3 pun
 poena, -ae, f. kazna
 poëta, -ae, m. pjesnik
 pono, 3., posui, positum staviti, podići
 pons, pontis, m. most
 pontus, -i, m. more
 populus, -i, m. narod
 porta, -ae, f. vrata
 porto, 1. nositi
 possideo, 2., -sedi, -sessum posjedovati
 postea poslije
 poster, -orum, m. potomci
 posterus, 3 sljedeći
 postremo napokon
 postulo, 1. zahtijevati
 potentia, -ae, f. moć
 potestas, -atis, f. moć
 poto, 1. piti (često i mnogo)
 praetexta, -ae, f. preteksta, purpurom obrubljeni toga
 pravus, 3 kriv, izopačen;
 pretium, -ii, n. cijena
 princeps, -cipis, m. prvak, vladar
 proelium, -ii, n. bitka, boj
 provincia, -ae, f. pokrajina
 prudens, -ntis razborit
 publicus, 3 javan
 pudor, -oris, m. stid
 puella, -ae, f. djevojka
 puer, -eri, m. dječak

pugna, -ae, f. bitka
 pugno, 1. boriti se
 pulcher, -chra, -chrum lijep
 punio, 4. kažnjavati
 puto, 1. misliti

Q

quaero, 3., quaesivi, quaesitum tražiti
 quies, -etis, f. mir, počinak
 quiesco, 3., quievi, quietum počiniti
 quoque i, također

R

rapidus, 3 brz
 rapio, 3., rapui, raptum otimati
 rarus, 3 rijedak
 recens, -entis mlad, nov
 reddo, 3., -didi, -ditum vraćati
 regina, -ae, f. kraljica
 regio, -onis, f. kraj, područje
 regno, 1. kraljevati
 regnum, -i, n. kraljevstvo
 rego, 3., rexi, rectum upravljati
 relinquo, 3., -liqui, -lictum ostaviti
 reliquiae, -arum, f. ostatak
 repello, 3., repuli (reppuli), repulsum odbiti
 repeto, 3., petivi (petii), petitum vratiti se,
 ponovo osvojiti, obnoviti
 res, rei, f. stvar; res publica država
 rescindo, 3. -scidi, -scissum srušiti
 respondeo, 2., -spondi, -sponsum odgovarati
 rex, regis, m. kralj
 ripa, -ae, f. obala
 rogo, 1. pitati
 rursus natrag, opet
 rus, ruris, n. selo; seosko imanje

S

sacer, -cra, -crum svet
 sacro, 1. posvetiti
 saeculum, -i, n. stoljeće
 saepe često
 saevio, 4. bjesniti
 sagitta, -ae, f. strijela
 saluber, -bris, -bre zdrav
 salus, -utis, f. spas
 sanctus, 3 svet
 sanguis, -inis, m. krv
 sapiens, -ntis mudar
 satis dovoljno
 scientia, -ae, f. znanost
 scio, 4., -ivi (-ii), -itum znati
 scribo, 3., scripsi, scriptum pisati
 scriptor, -oris, m. pisac
 sedeo, 2., sedi, sessum sjediti
 semper uvijek
 senatus, -us, m. senat
 senectus, -utis, f. starost
 sententia, -ae, f. mišljenje
 sentio, 4., sensi, sensum osjećati
 separo, 1. rastaviti
 sepulcrum, -i, n. grob
 sequor, 3., secutus sum slijediti
 servio, 4. robovati
 servo, 1. čuvati
 servus, -i, m. rob
 sic tako
 significo, 1. dati znak, nagovijestiti
 signum, -i, n. znak
 silentium, -ii, n. tišina
 silva, -ae, f. šuma
 sino, 3., sivi, situm dopustiti
 socius, -ii, m. saveznik
 sollemnis, -e svečan

somnus, -i, m. san
 sono, 1., -ui, -itum zvečati, siktati
 soror, -oris, f. sestra
 sors, sortis, f. sreća, ždrijeb
 spectaculum, -i, n. prizor
 spero, 1. očekivati, nadati se
 spes, -ei, f. nada
 statim odmah
 statua, -ae, f. kip
 stella, -ae, f. zvijezda
 stilus, -i, m. pisaljka
 stimulo, 1. potaknuti
 sto, 1., steti, statum stajati, stati
 subito iznenada
 sumo, 3., sumpsi, sumptum uzeti
 superus, 3 gornji
 sustineo, 2., tinui, tentum zaustaviti, podupirati

T

taceo, 2., -ui, -itum šutjeti
 tectum, -i, n. krov
 telum, -i, n. strjelica
 templum, -i, n. hram
 tempto, 1. pokušati, iskušati
 tempus, -oris, n. vrijeme
 teneo, 2., tenui, tentum držati, imati
 terra, -ae, f. zemlja
 testamentum, -i, n. oporuka
 testis, -is, m. svjedok
 timeo, 2., -ui, -bojati se
 timidus, 3 plašljiv
 timor, -oris, m. strah
 titulus, -i, m. natpis, naslov
 toga, -ae, f. toga
 trado, 3., -didi, -ditum pripovijedati, predati
 traho, 3., traxi, tractum vući
 tranquillus, 3 miran

tribunus, -i, m. tribun
 tristis, -e tužan
 tum tada
 tumulus, -i, m. brežuljak
 tunc tada
 tunica, -ae, f. tunika

U

unda, -ae, f. val, voda
 universus, 3 sav
 urbs, urbis, f. grad
 utor, 3., usus sum (+abl.) koristiti se, služiti se
 uxor, -oris, f. žena, supruga

V

valeo, 2., valui, biti zdrav
 varius, 3 različit
 velo, 1. pokriti
 velox, ocis hitar
 venio, 4., veni, ventum dolaziti, doći
 ver, veris, n. proljeće
 verbum, -i, n. riječ
 veritas, -atis, f. istina
 verto, 3., -ti, -sum okretati
 verus, 3 istinit, prav
 vesper, -eri, m. večer
 vestimentum, -i, n. odjeća
 vestio, 4. odijevati se
 veteranus, -i, m. stari vojnik
 veto, 1., -ui, -itum zabraniti
 vetustas, -atis, f. starina
 vexo, 1. opustošiti
 via, -ae, f. cesta, put, ulica
 vicinus, 3 susjedni, blizak
 victor, -oris, m. pobjednik
 victoria, -ae, f. pobjeda

vicus, -i, m. selo
 video, 2., vidi, visum vidjeti
 vigeo, 2, -ui jačati
 villa, -ae, f. kuća
 vinco, 3., vici, victum pobijediti
 vir, viri, m. muškarac, muž
 virgo, -inis, f. djevojka
 virilis, -e muževan
 virtus, -utis, f. vrlina
 vita, -ae, f. život
 vivo, 3., vixi, victurus živjeti
 vivus, 3 živ
 vix jedva
 vocabulum, -i, n. riječ
 voco, 1. zvati
 volo, 1. letjeti
 voluntas, -atis, f. volja, htijenje
 vox, vocis, f. glas, izraz
 vulnus, -eris, n. rana

8.2.1 Popis ostalih riječi čije značenje treba znati

Imenice (češće iznimke)

- *bos, iter, senex, vis Iuppiter, domus*

Pridjevi

- *facilis, difficilis, similis, dissimilis, humilis, gracilis*
- *bonus, malus, parvus, magnus, multus*
- *novus, vetus*
- *iuvenis, senex*
- *extremus, proximus*

Zamjenice

- *ego, tu, nos, vos*
- *meus, tuus, noster, vester*
- *sui*
- *suus*
- *hic, iste, ille, ipse, is, idem*
- *qui*
- *quis*
- *aliqui*
- *aliquis*
- *nemo, nihil*

Zamjenički pridjevi

- *unus, solus, totus, ullus, uter, neuter, alter, nullus, uterque, alius*

Korelativni pridjevi i prilozii

- *qualis, talis*
- *quantus, tantus*
- *quot, tot*
- *ubi*
- *unde, undique*

Brojevi

- *od unus do centum, mille*
- *od primus do decimus*

Prijedlozi s akuzativom

- *ad, adversus, ante, apud, circa, contra, extra, inter, intra, ob, per, post, prope, supra, trans*

Prijedlozi s ablativom

- *a/ab, cum, de, e/ex, sine, pro*

Prijedlozi s akuzativom i ablativom

- *in, sub, super*

Glagoli

- *audeo, fido, gaudeo, soleo*
- *sum i složenice (absūm, adsum, desum, possum, prosum)*
- *fero i složenice (affero, aufero, confero, praefero, refero)*
- *volo, nolo, malo*
- *eo i složenice (abeo, adeo, exeo, intereo, pereo)*
- *fio*
- *coepi, memini, odi, inquam*

Upitne čestice

- *-ne, num, utrum-an, nonne*

Veznici

- *et,-que, ac, atque, nec, neque*
- *aut, vel, sive*
- *sed, autem, tamen*
- *ergo, igitur, itaque*

8.3. Popis odabranih izreka i poslovia

Ovaj prilog sadrži one izreke i poslovice za koje se od pristupnika očekuje da ih zna i koje mogu biti pitane na maturi. Podrazumijeva se da pristupnik razumije njihovu pozadinu te da prepoznaje okolnosti u kojima je izreka ili poslovia primjenjiva danas.

1. A limine.
2. A priori.
3. Ab initio.
4. Ab ovo usque ad mala.
5. Ab ovo.
6. Ad acta.
7. Ad bestias.
8. Ad hoc.
9. Ad Kalendas Graecas.
10. Ad litteram.
11. Ad metalla.
12. Ad personam.
13. Ad rem.
14. Addenda et corrigenda.
15. Age, quod agis.
16. Alea iacta est.
17. Alma mater.
18. Aquila non capit muscas.
19. Arti musices.
20. Audaces fortuna iuvat.
21. Audiatur et altera pars.
22. Aurora Musis amica.
23. Ave, Caesar (imperator), morituri te salutant.
24. Bis dat, qui cito dat.
25. Bona fide.
26. Carpe diem.
27. Casus belli.
28. Ceterum censeo Carthaginem esse delendam.
29. Circulus vitiosus.
30. Condicio sine qua non.
31. Contra bonos mores.
32. Coram publico.
33. Corpus delicti.
34. Cui bono?
35. Cum grano salis.
36. De facto.
37. De gustibus non disputandum est.
38. De iure.
39. Deus ex machina.
40. Dignum laude virum Musa vetat mori.
41. Divide et impera.
42. Dulce et decorum est pro patria mori.
43. Duobus litigantibus, tertius gaudet.
44. Eo ipso.
45. Errare humanum est.
46. Etiam tu, mi fili!
47. Ex abrupto.
48. Ex aequo et bono.
49. Ex lege.
50. Ex officio.
51. Exegi monumentum aere perennius.
52. Exempli gratia.
53. Expressis verbis.
54. Fama volat, scripta manent.
55. Festina lente.
56. Fiat iustitia, pereat mundus.
57. Graecia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio.

58. Hannibal ad portas.
59. Hic et nunc.
60. Hic Rhodus, hic salta.
61. Hoc loco.
62. Hoc sensu.
63. Hodie mihi, cras tibi.
64. Homo novus.
65. Honores mutant mores.
66. Honoris causa.
67. Horribile visu.
68. In absentia.
69. In continuo.
70. In dubio pro reo.
71. In flagranti.
72. In margine.
73. In medias res.
74. In memoriam.
75. In praesentia.
76. In silvam ligna ferre.
77. In spe.
78. Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim.
79. Iniuriam qui facturus est, iam fecit.
80. Inter nos.
81. Inter partes.
82. Inter vivos.
83. Ipse dixit.
84. Ipso facto.
85. Ipso iure.
86. Labor omnia vincit.
87. Laconica brevitatis.
88. Lapsus calami.
89. Lapsus linguae.
90. Laudator temporis acti.
91. Lege artis.
92. Licentia poëtica.
93. Lupus in fabula.
94. Mala fide.
95. Manu propria.
96. Manus manum lavat.
97. Margaritas ante porcos.
98. Mel in ore, fel in corde.
99. Mens sana in corpore sano.
100. Modus vivendi.
101. Mortis causa.
102. Mutatis mutandis.
103. Naturalia non sunt turpia.
104. Ne quid nimis.
105. Nec Hercules contra duos.
106. Nihil agentis dies longus est.
107. Nihil obstat.
108. Noli turbare (tangere) circulos meos.
109. Nomina sunt odiosa.
110. Non bene pro toto libertas venditur auro.
111. Non omnis moriar.
112. Non plus ultra.
113. Non quis, sed quid.
114. Non sequitur.
115. Nosce te ipsum.
116. Nulla dies sine linea.
117. Nulla regula sine exceptione.
118. O tempora, o mores!
119. Obliti privatorum publica curate.
120. Omne vivum ex ovo.
121. Omnia preclara rara.
122. Pacta sunt servanda.
123. Panem et circenses.
124. Parce temporis.
125. Pars pro toto.
126. Per acclamationem.
127. Per aspera ad astra.
128. Periculum in mora.
129. Persona (non) grata.
130. Piscem natum doces.
131. Pleno titulo.
132. Pollice presso.
133. Pollice verso.

134. Post festum.
135. Post nubila Phoebus.
136. Primus inter pares.
137. Principiis obsta.
138. Pro domo sua.
139. Pro et contra.
140. Pro forma.
141. Quid pro quo.
142. Qui tacet, consentire videtur.
143. Quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes.
144. Quod licet lovi, non licet bovi.
145. Quod nocet, saepe docet.
146. Quorum (praesentia sufficit).
147. Quot linguas calles, tot homines vales.
148. Quousque tandem?
149. Relata refero.
150. Rem tene, verba sequentur.
151. Repetitio est mater studiorum.
152. Res nullius.
153. Res, non verba.
154. Ridendo dicere verum.
155. Sapienti sat.
156. Saxa loquuntur.
157. Sero venientibus ossa.
158. Si duo faciunt idem, non est idem.
159. Si tacuisses, philosophus mansisses.
160. Sine ira et studio.
161. Sit tibi terra levis.
162. Sit venia verbo.
163. Status (In statu) quo ante.
164. Stricto sensu.
165. Sua sponte.
166. Sub iudice.
167. Sub poena.
168. Sub rosa.
169. Sui generis.
170. Sui iuris.
171. Suum cuique.

172. Tabula rasa.
173. Tacite.
174. Tertium non datur.
175. Testis unus, testis nullus.
176. Ubi tu Gaius, ego Gaia.
177. Urbi et orbi.
178. Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.
179. Vade mecum.
180. Varietas delectat.
181. Venia docendi/legendi.
182. Vice versa.
183. Vis maior.
184. Volens, nolens.
185. Votum separatum.
186. Vulpes pilum mutat, non mores.

8.4. Popis odabranih kratica

Ovaj popis sadrži samo one kratice koje mogu biti pitane na ispitu iz Latinskoga jezika na državnoj maturi.

A. OSOBNA IMENA

1. A. – Aulus
2. App. – Appius
3. C. – Gaius
4. Cn. – Gnaeus
5. D. – Decimus
6. L. – Lucius
7. M. – Marcus
8. P. – Publius
9. Q. – Quintus
10. S. ili Sex. – Sextus
11. T. – Titus
12. Ti. ili Tib. – Tiberius

B. OSTALE KRATICE

1. a.a. – ad acta
2. add. – addenda
3. A.D. – anno Domini
4. a.m. – ante meridiem
5. aed. – aedilis
6. anon. – anonymus
7. app. – appendix
8. c. ili cap. – caput
9. cca. – circa
10. corr. – corrigenda
11. cos. – consul
12. dr.sc. – doctor scientiae
13. ed. – editor
14. e.g. – exempli gratia
15. etc. – et cetera
16. ex l. ili ex lib. – ex libris
17. f. – filius
18. ib. ili ibid. – ibidem
19. id. – idem
20. Id. – Idus
21. i.e. – id est
22. imp. – imperator
23. K. ili Kal. – Kalendae
24. l. ili lib. – liber
25. l.c. ili loc.cit. – loco citato
26. l.s. – locus sigilli
27. leg. – legatus
28. m.p. – manu propria
29. mr.sc. – magister scientiae
30. n. – nota
31. N.B. – nota bene
32. Non. – Nonae
33. non seq. – non sequitur
34. op.c. ili op.cit. – opus citatum
35. p. – pagina
36. p.m. – post meridiem
37. pont.max. – pontifex maximus
38. pr. – praetor
39. praef. – praefectus
40. proc. – proconsul
41. p.t. – pleno titulo
42. s. – senatus
43. sc. – scilicet
44. S.P.Q.R. – senatus populusque Romanus
45. tit. – titulus
46. tr.pl. – tribunus plebis
47. v. – vide
48. vol. – volumen
49. vs. – versus
50. v.v. – vice versa

